

**RAPPORT FOR FØLGEGRAVNING VED
HOPPERUM / HOLMEGAARDS MOSE**

NÆM 2003:103

Næstved Museum 2003

RAPPORT FOR FØLGEGRAVNING VED HOPPERUM / HOLMEGAARDS MOSE

05.04.02; Holme-Olstrup Sogn, Hammer Herred, Storstrøms Amt (tidl. Præstø)

NÆM 2003:103

Følgeundersøgelse ved gravning af drængrøfter i moselag. Ingen egentlige kulturspor.

NÆM j.nr. 2003:103

KUAS j.nr. P.4171/03

4-cm kort: 1512 IV SV

Rapport over prøveundersøgelse foretaget ved Holmegaards Mose i dagene 20.-21. januar 2003

Foranlediget af afvandingsproblemer i området sydøst for Holmegaards Mose har Holmegaard Gods, ved Godsejer Christian Lassen, indhentet tilladelse fra Kulturarvstyrelsen til foretagelse af udbedringsarbejder ved de eksisterende drængrøfter i mosens sydøstlige udkant. Årsagen hertil beror på, at det pågældende areal er omfattet af det fredningsforslag for Holmegaards Mose, som er fremlagt af Danmarks Naturfredningsforening (jvf. sagen NÆM 2003:103).

Arbejdet blev foretaget i dagene 20. og 21. januar 2003, og for det arkæologiske opsyn stod arkæolog Henrik Høier.

For gravearbejdet stod maskinfører Sten Jensen, Holmegaard Gods. Hvorfra tillige gravemaskine blev stillet til rådighed. Maskinkraften bestod af en rendegraver påmonteret en til formålet fremstillet profilskovl, der i topniveau målte 135 cm og i bunden 45 cm.

Konkret gik arbejdet ud på at forbedre drænforholdene i den nytplantede ribsplantage syd for den ca. øst/vestgående afvandingskanal, der løber omkring 700 meter nordøst for Holmegaards bygninger.

Afvandingskanalen følges på sydsiden pt. af en smal, med dyrehegn indhegnet, parcel, benævnt "Cementkummerne", der er et tilplantet læbælte bestående af henholdsvis aske- og nåletræer samt egetræer på de sydligste lidt mere tørre områder.

Læbæltet gennemskæres af en række ældre åbne drængrøfter samt nogle rørlagte dræn (beton meter rør/Ø-30). På ortofotos over arealet kan de åbne drængrøfter tydeligt iagttages (jvf. bilag 1).

Nærværende arbejde gik ud på at forbedre drænforholdene på to steder i henholdsvis øst- og vestenden af læbæltet. Dette areal er af betydelig arkæologisk interesse, da vi her befinder os i sydkanten af det mosebassin, der tidligere via tørvegravning og overfladeopsamlinger har ydet meget vigtige arkæologiske fund. Hovedsageligt fund fra ældre stenalder, i hvilken periode det nuværende moseområde endnu var et vådområde med åbent vand.

I østenden af læbæltet blev det i samråd med Godsforvalter Thomas Larsen besluttet at forlænge den eksisterende drængrøft i sydlig retning, således at vi foretog mindst muligt gravearbejde i de her uforstyrrede moselag. Forløbet af denne forlængelse er i det følgende benævnt **grøft 1**.

Tilsvarende planlagde vi at anlægge **grøft 2** på et sted, hvor der allerede lå en ældre rørledning. En åben drængrøft, som således i realiteten fremkom ved optagelse af de gamle rør (jvf. bilag 1).

Det skal her tilføjes, at der i brev fra Kulturarvsstyrelsen af 16. januar 2003 tillige er givet tilladelse til at etablere et mindre drænrør under markvejen ved Nørremosen. Dette sted besigtigedes d. 21/1-2003 af Godsejer Christian Lassen og undertegnede. Det pågældende sted stod under vand, og det blev besluttet, at udskyde dette projekt til senere på året, når arealet var mere tørt.

Grøft 1

Grøft 1 var som nævnt ovenfor en forlængelse af en eksisterende åben drængrøft, som er ca. 90-100 cm dyb og 100-150 cm bred i øvre niveau, og har en vanddybde på 30 cm.

Fra den gamle drængrøfts afslutning mod syd drejer grøften nu mod sydøst, hvor den blev ført frem til det kørespor, der løber langs læbæltets sydlige kant (jvf. bilag 1).

Det må indskydes her, at årsagen til at de nedenfor omtalte mål er angivne som cirka mål, skyldes det konstant tilstrømmende vand, der umuliggjorde en mere nøjagtig profilopmåling. Det første stykke af det nygravede grøfteparti blev gravet i et massivt humøst mørkebrunt til sortbrunt lag af homogen delvist omdannet gytje. Imidlertid stiger terrænet jævnt mod syd begyndende ca. 14 m nord for køresporet, hvilket medførte, at grøften blev stadig dybere, og at vi derfor kom igennem gytjelaget, og således fik et lille indblik i stratigrafien på dette sted. Her ser man tydeligt den sydlige afslutning af det forhistoriske søbassin, hvor det gamle gytjelag stiger skarpt og afslutningsvis er 80-90 cm tykt.

Herefter ses profilet ned mod køresporet som et almindeligt sandet 40-50 cm tykt muldlag, hvor laget er mørkest i de nederste ca. 20 cm. Herunder et ca. 30-40 cm tykt lyst gulbrunt ret finsandet lag, der igen overlejrer et mørkere og mere gruset/stenet lag på 40-50 cm i tykkelsen. Først herefter, dvs. ca. 140-150 cm nede ses det blå undergrundsler.

Det skal tilføjes, at terrænstigningen medførte, at drængrøften afslutningsvis ud mod kørevejen blev 175-180 cm dyb.

Grøft 2

Grøft 2 var oprindeligt tiltænkt som en oprensning/uddybning af en eksisterende rørlagt drænledning, for herved at forstyrre de urørte moselag mindst muligt. Ledningen bestod af ældre betonrør på ca. 1 m i længden og ca. 30 cm i indvendigt mål. Det var så hensigten, at optage betonrørene og efterlade drænledningen som en åben grøft lig de øvrige parallelle drængrøfter øst herfor (jvf. bilag 1).

Ret hurtigt efter at dette arbejde påbegyndtes, blev det dog helt klart, at denne fremgangsmetode var særdeles vanskelig i den meget våde mosejord. Rende-graveren sank ganske enkelt i under arbejdet med at optrække de gamle betonrør. Strategien blev lagt om, og istedet gravede vi drængrøften langs østsiden af den gamle rørledning, der så blev liggende hvor den var. På denne måde lavede vi stadig minimal forstyrrelse i jordlagene.

Grøft 2, hvis nordende ligger 9,5 m vest for den store højspændingsmast, der i øvrigt tydeligt ses på ortofotos over stedet, endte med at blive en 103 m lang, tilnærmelsesvis vinkelret drængrøft mellem den store afvandingskanal og kørevejen.

Ca. 56 m fra kørevejen (47 m fra afvandingskanalen) begynder terrænstigningen mod syd som omtales ved grøft 1, og her ses tilsvarende mosens sydlige afslutning. Det kunne her iagttages, at det ca. metertykke moselag ligger direkte over det blå undergrundsler.

Moselaget består her af en mørkebrun til sortbrun massiv tørvemasse (gytjelag), der i øvre niveau er ret løst og omdannet, mens det dybere stadig har konsistens lig et egentligt gytjelag! På dette sted er grøften ca. 180 cm bred og 160 cm dyb, og vandstanden er 25-30 cm. Som ved grøft 1 bliver grøften pga. terrænstigningen dybere mod syd, og flere steder kunne en dybde på 2 m måles. Ud mod kørevejen rammer grøften atter det gamle betonrør, der her udløber 140 cm nede i grøften, hvilket er 35 cm over grøftens bund.

Syd for det gamle søbassin består det nuværende kraftige muldlag af gråbrun let sandet muld med en del trærodde, der stammer fra de gamle nåletræer, der stod her tidligere. Under dette muldlag ses et 30-40 cm tykt ret homogent lysegult og finsandet lag. Det er i øvrigt dette sandlag, der opløjet har givet ribsplantagen syd herfor den meget lyse overflade. Under sandlaget ses et stenet blå lerlag med orange-gule pletter (jernudfældelser).

Resultat

Gravningen af de to åbne drængrøfter ved Holmegaards Mose gav rent arkæologisk ikke de store resultater. Skønt nøje undersøgelse af opgravet materiale, især fra moselagets nedre niveau, profiler osv., fandtes intet spor af kulturhistorisk interesse!

I denne forbindelse må det påpeges, at vi i samråd med Godsforvalter Thomas Larsen netop tilrettelagde gravearbejdet således, at vi gravede minimalt i de intakte moselag, og at chancerne for evt. at støde på mesolitiske kulturlag m.v. derfor var ret minimerede.

Det er dog vigtigt at pointere, at vi her er meget tæt på de gamle mesolitiske lokaliteter, hvor der tidligere er gjort særdeles vigtige arkæologiske fund, og at potentialet derfor er til stede.

Til gengæld har undersøgelsen bidraget med vigtige informationer af mere mosegeologisk karakter for dette sydøstlige hjørne af Holmegaards Mose.

Bilag 1: Ortofoto med de to drængrøfter indtegnet.

Henrik Høier

d. 1. februar 2003

Hulegaard

Tystrupvej 1

4250 Fuglebjerg

tlf. 57 84 85 30